

Minttu Kokko

KANSANEDUSTAJA EI OLE AIKAKAUSLEHTIKUVISSA ÄÄNESTÄJÄÄ TÄRKEÄMPI

Kuva-analyysi Suomen Kuvalehden poliitikkoja esittävistä
kansikuvista

TIIVISTELMÄ

Minttu Kokko: Kansanedustaja ei ole aikakauslehtikuvissa äänestäjää tärkeämpi
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2020

Mediajulkisuus on olennainen osa poliitikon työtä. Tutkimuksessani pureudun mediarepresentaatioihin poliitikoista ja pyrin selvittämään, miten suomalaisia poliitikkoja esitetään aikakauslehtien kansikuvissa. Millaisia merkityksiä kuvat heistä välittävät? Tavoitteeseen päästäkseni esitän kolme tutkimuskysymystä: millaisia ilmi- ja piilomerkityksiä Suomen Kuvalehden kansikuviin on rakentunut, missä kohdin näiden kansikuvien tuottamat merkitykset eroavat toisistaan ja mitä nämä kansikuvat kertovat suomalaisista politiikan henkilökuvastoista aikakauslehdissä?

Tutkimusaineistoni koostuu neljästä Suomen Kuvalehden kansikuvasta vuodelta 2019. Valitsemissani kansikuvissa esiintyvät Petteri Orpo, Antti Rinne, Jussi Halla-aho ja Sanna Marin. Tutkimukseni teorian pohjana käytän Stuart Hallin representaation käsitettä, sillä lehtien kansikuvat ovat representaatioita esittämistään henkilöistä. Tutkimusmenetelmäni on semioottinen kuva-analyysi, jossa siis analysoin kuvien tuottamia merkityksiä merkkiopin, eli semiotiikan käsitteistön avulla. Kansikuvien multimodaalisuuden takia analysoin itse kuvien lisäksi myös niiden yhteyteen liitettyjä kuvatekstejä.

Avainsanat: poliitikot, lehtikuvat, aikakauslehdet, semiotiikka

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	5
1.1. Tutkimuksen motiivi ja aiheen alustava rajaus.....	6
1.2. Ilmiön kuvaus.....	6
1.2.1. Poliitikkojen kuvat aikakauslehdissä.....	6
1.2.2. Kansikuvat.....	7
1.3. Relevantti aikaisempi tutkimus.....	7
2. Tutkimuksen ongelmanasettelu.....	8
2.1. Teoreettinen konteksti.....	8
2.1.1. Representaatio.....	8
2.1.2. Semiotiikan käsitteet.....	9
2.2. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	9
3. Aineisto ja menetelmät.....	10
3.1. Empiirinen aineisto.....	10
3.1.1. Kannet.....	10
3.1.2. Kuvatekstit.....	10
3.2. Menetelmät.....	11
4. Analyysi ja tulokset.....	12
4.1. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen.....	12
4.1.2. Petteri Orpo ja isänmaan värit.....	12
4.1.3. Antti Rinne – mies, jolla on sydän paikallaan.....	14
4.1.4. Surusilmäinen vaalivoittaja Jussi Halla-aho.....	16
4.1.5. Sanna Marin on juuri tarttunut vallan kahvaan.....	17
4.1.6. Kuvien tuottamien merkitysten eroavaisuudet.....	19
4.1.7. Aikakauslehdissä virkapukuihinsa sonnustautuneet poliitikot kuvataan tuttavalliselta etäisyydeltä.....	20

5. Pohdinta.....	23
Lähdekirjallisuus.....	25
Akateemiset julkaisut.....	25
Muut lähteet.....	26
Liitteet.....	28

1. Johdanto

Visuaalisen journalismin pääaineopiskelijana minulle oli alusta asti selvää, että tulisin kandidaatin tutkielmassani analysoimaan jollain tavalla mediakuvia. Kiinnostukseni suomalaiseen päiväpolitiikkaan ja politiikan tutkimuksen sivuaineopintojeni vuoksi oli loogista valita tutkimukseni aiheeksi politiikan kuvat. Kuva-analyysini minun oli luontevaa rakentaa koko opintojeni ajan rinnalla kulkeneen käsitteeseen *representaatioon* pohjaten, semiotiikkaa työkaluna käyttäen.

Mediaesitykset eli representaatiot tuottavat tietoa ja vakiinnuttavat mielikuvia esittämistään asioista – siten esimerkiksi luokan tai etnisyyden esitykset voivat joko palvella tai kyseenalaistaa vallankäyttöä ja vakiintuneita käsityksiä (Seppänen & Väliverronen 2012, 96). Valokuvat eivät ole puolueettomia, objektiivisia esityksiä kohteistaan, vaan niihin on valittu esimerkiksi tietyt kuvakulmat ja rajaukset, joilla halutaan välittää viestejä (Virkki 2019, 41). Mediarepresentaatiot tuottavat yhteisesti jaettuja merkityksiä, jotka ovat kulttuurin rakennusainetta (Seppänen 2005, 82). Kiinnittyminen näihin yhteisesti jaettuihin merkityksiin ei useinkaan ole tietoista (Seppänen & Väliverronen 2012, 96). Journalistilla kuvilla on siis niiden kuluttajiin nähden paljon alitajuista valtaa. Siksi on mielestäni aiheellista tutkia, esitetäänkö esimerkiksi jotain tiettyjä suomalaisia poliitikkoja mediassa toisteisilla tavoilla, jotka vaikuttavat suomalaisten kollektiiviseen käsitykseen ja mielikuviin heistä. Kandidaatintutkielman puitteissa on mahdotonta tehdä aiheesta laajaa tutkimusta isolla aineistolla, mutta pienemmälläkin aineistolla toteutettu laadullinen tutkimus voi tuottaa tärkeitä oivalluksia median poliitikkokuvista.

Visuaalisuuteen painottuvien aikakauslehtien tutkiminen kiinnosti, joten valitsin tutkimuskohteekseni *Suomen Kuvalehden* politiikkakuvastot. Suomen Kuvalehti on suomalainen Otavamedian julkaisema aikakauslehti, joka käsittelee kulttuuria, tiedettä, ajankohtaisia kotimaan ja ulkomaiden tapahtumia sekä talouden ja politiikan aiheita (Wikipedia 2020a). Valitsin lehden tutkimukseni kohteeksi, koska se on mielestäni yksi parhaiten tunnetuista kuvajournalismin painottuneista julkaisuista Suomessa.

Ryhdyttyäni perehtymään lehden kuvastoihin tarkemmin, huomasin, että useissa Suomen Kuvalehden kansissa on todella vaikuttavia ja kuva-analyysin kannalta hedelmällisiä henkilökuvia tunnetuista suomalaisista poliitikoista. Siksi päätin rajata tutkimusaineistoni lähemmin Suomen Kuvalehden kansikuviin.

Lopulta tutkimusaineistokseni valikoitui neljä Suomen Kuvalehden kansikuvaa vuodelta 2019. Aineistoani esittelen tarkemmin tämän tutkielman luvuissa 1.1. ja 3.

1.1. Tutkimuksen motiivi ja aiheen alustava raja

Tutkimusaineistoa kerätessäni rajasin aluksi aineistoni Suomen Kuvalehden kansikuviin, joissa esiintyvät suomalaiset poliitikot. Suurin osa löytämistäni relevanteista kansista oli julkaistu vuonna 2019, joten päätin suosiolla, että rajaan tutkimusaiheeni tarkemmin Suomen Kuvalehden poliitikkoiheisiin kansiin vuodelta 2019.

Aiheen rajaaminen tälle ajanjaksolle on mielekästä, koska 2019 oli mielenkiintoinen vuosi suomalaisen politiikan maailmassa. Vilkas vaaliävät huipentui eduskuntavaaleihin, jotka pidettiin sunnuntaina 14. huhtikuuta (Wikipedia 2020b). Näissä vaaleissa kruunattu uusi pääministeri Antti Rinne puolestaan erosi toimestaan 3. joulukuuta (Wikipedia 2020c), jonka jälkeen ryhdyttiin kiireen vilkkaa etsimään Rinteelle korvaajaa. Lopulta uudeksi pääministeriksi valittiin Sanna Marin, joka joutui heti kansainvälisen median valokeilaan maailman nuorimpana naispääministerinä (Myöhänen 9.12.2019). On kiinnostavaa tutkia, miten tätä suomalaisen politiikan saralla poikkeuksellisen tapahtumarikasta vuotta on käyty läpi yhden tunnetuimmista suomalaisista aikakauslehdistä, Suomen Kuvalehden, politiikkakuvastossa.

1.2. Ilmiön kuvaus

1.2.1. Poliitikkojen kuvat aikakauslehdissä

Nykyistä politiikkaa olisi vaikea kuvitella ilman mediajulkisuutta (Seppänen & Väliaverron 2012, 13). Perinteinen media on tärkein poliittisen informaation lähde, ja tärkein viestintäkanava äänestäjien ja poliitikkojen välillä (Isotalus 2017, 32). Poliitikko on julkinen ammatti, ja riippumattoman median tehtävänä on toimia ”vallan vahtikoirana” ja valvoa poliitikkojen vallankäyttöä. Siksi niin uutis- kuin aikakauslehtienkin sivut ovat täynnä juttuja – ja sitä kautta myös kuvia – poliitikoista. Akateemisia lähteitä politiikan kuvista aikakauslehdissä ei hakemalla juurikaan löydy, mikä osaltaan osoittaa tämän tutkimuksen tarpeellisuuden.

1.2.2. Kansikuvat

Kansikuvien tutkiminen on mielekästä, koska ne saavat paljon katseita osakseen ja tavoittavat suuren joukon ihmisiä jo kauppojen hyllyiltä käsin. Lehtien kannet kiinnittävät potentiaalisen lukijan huomion ja toimivat näin myös mainoksina. Kansien multimodaalisuus mahdollistaa sen, että lehti voi jo kannessaan alustavasti kertoa lukijalle, miten se aikoo kehystää käsittelemänsä aiheen sivuillaan. (Goodnow 2019, 826–827.) Lehtien kannet siis levittävät tuottamia merkityksiä muillekin, kuin lehden tilaajille ja vakiintuneille lukijoille. Siksi näiden merkitysten syntymistä on mielenkiintoista ja tärkeää tutkia.

1.3. Relevantti aikaisempi tutkimus

Tuore esimerkki suomalaisesta politiikkojen kuvien tutkimuksesta on Susanna Virkin (2019) teos *Politiikan kuvat*, jota olen myös käyttänyt analyysin apuna tässä tutkimuksessa. Teoksessaan Virkki analysoi eduskuntavaaliehdokkaiden vaalikuvia visuaalisen lukutaidon ja kieliopin näkökulmasta: eli esimerkiksi sitä, kuinka vaalikuvassa henkilön katse, eleet ja sommittelu yhdistyvät tulkittavaksi visuaaliseksi kokonaisuudeksi (Virkki 2019, 7).

Tutkimusta sekä suomalaisista politiikan kuvista, että suomalaisista lehtien kansikuvista on tehty vain vähän, joten oman tutkimukseni on tarkoitus täydentää alan tutkimuskenttää näiltä osin. Kansainvälisesti niin poliitikkojen kuvia kuin kansikuviakin on tutkittu paljon vuosien saatossa, ja löysin runsaasti myös viimeaikaista kansikuvatutkimusta. Esimerkiksi kansikuvien historiaa kuluneelta vuosisadalta käy läpi Steve Taylor (2006) teoksessaan *100 Years of Magazine Covers*. Hiljattain kansikuvia ovat tutkineet ainakin Burris ym. (2017), jotka ovat tutkineet kehonkuvan merkityksellistämistä joogalehtien kansissa, ja Goodnow (2019), joka on tehnyt sisällönanalyysin kansikuvista, joissa Donald Trump esiintyy presidentinvaalikampanjansa aikana.

Yhdysvalloissa naispoliitikkojen esittämisestä mediassa on kirjoittanut Maria Braden (1996) teoksessa *Women Politicians and the Media*. Suomen kielellä politiikan mediavälitteisyydestä voi lukea esimerkiksi Pekka Isotaluksen (2017) kirjasta *Mediapoliitikko*. Teoksessa Isotalus tarkastelee politiikan henkilökeskeisyyttä ja median kasvanutta roolia politiikassa.

Representaation käsitteen isä Stuart Hall (1997) tutkii representaation ulottuvuuksia teoksessaan *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Tutkimukseni pohjaa Hallin tapaan käsittää representaatio, josta ovat suomen kielellä kirjoittaneet esimerkiksi Janne Seppänen (2005, 2012) ja Esa Väliverronen (2012).

2. Tutkimuksen ongelmanasettelu

2.1. Teoreettinen konteksti

Tutkimukseni teoria pohjautuu representaation käsitteeseen, koska tutkimusaineistoksi valitsemani kansikuvat ovat representaatioita esittämistään henkilöistä. Representaatioita ja niiden tuottamia merkityksiä tarkastelen merkkien tutkimuksen, semiotiikan käsitteiden avulla. Seppäsen (2005, 85) mukaan kuvat ovat usein erilaisten merkkijärjestelmien yhdistelmiä. Esimerkiksi kirjoitettu kieli ja kasvojen eleet ovat molemmat omia merkkijärjestelmiään (Seppänen 2005, 85). Siksi semiotiikan käsitteet ovat toimivia työkaluja mediakuvien syvempään tarkasteluun.

2.1.1. Representaatio

Representaatio on jonkin asian esittämistä sanallisten, äänellisten tai kuvallisten merkkien avulla (Seppänen & Väliverronen 2012, 92). Representaatiot edustavat katsojalle jotakin, joka ei ole läsnä. Medioiden kuvat tekevätkin usein läsnä olevaksi jotain, joka on kaukana katsojan elinpiiristä (Seppänen 2005, 82). Esimerkiksi kovin moni suomalainen tuskin tulee näkemään elämänsä aikana Sanna Marinia muuten kuin mediavälitteisesti. Samalla kun representaatio tuo kohteensa lähelle katsojaa, se erottaa katsojan esittämästään aiheesta – esitykset ovat kuin tirkistelyä edustamaansa todellisuuteen, toiseen aikaan ja paikkaan (Seppänen & Väliverronen 2012; Seppänen 2005, 176).

Representaation rakentamisella on kulttuurisia ehtoja ja yhteiskunnallisia seurauksia (Seppänen & Väliverronen 2012, 92). Representaatioiden tulkitseminen on kulttuurisidonnaista (Seppänen 2005, 82). Esimerkiksi katsojan oma maailmankatsomus ja tausta vaikuttavat siihen, miten tämä tulkitsee jotakin representaatiota (Seppänen & Väliverronen 2012, 96). Tässä tutkimuksessa ymmärrän representaation *konstruktivistisesti* (Hall 1997, 25–26). Konstruktivistisen näkemyksen mukaan

mediaesitykset eivät vain heijasta todellisuutta, vaan muokkaavat sitä, minkä vuoksi niihin sisältyy paljon näkymätöntä vallankäyttöä (Seppänen 2005, 83 & 94–96).

2.1.2. Semiotiikan käsitteet

Tässä tutkimuksessa semioottisen analyysin pohjana on Ferdinand de Saussuren käsitys merkistä. Merkki on fyysinen aisteilla havaittava olio, joka viittaa johonkin muuhun kuin itseensä (Fiske 2005, 62). Merkki rakentuu *merkitsijästä* ja *merkitystä*. Merkitsijä on merkin ulkomuoto, joka voi olla vaikkapa hymy, ääneen lausuttu sana tai poliisiauton sireeni. Merkitty tarkoittaa sitä aineetonta käsitettä, johon merkitsijä viittaa. Sanoessani ”kiitos” kassamyyjälle, hän tietää, että lausumani sana merkitsee minun olevan kiitollinen saamastani palvelusta. Aineettomat käsitteet ovat suurin piirtein yhtäläisiä saman kulttuurin jäsenille, jotka puhuvat samaa kieltä. (Fiske 2005, 66.)

Merkkejä voidaan jakaa luokkiin, joista tutkimukseni kannalta keskeisiä ovat *ikoninen*, *indeksinen* ja *symbolinen merkki*. Ikoninen merkki muistuttaa kohdettaan – esimerkiksi piirretty kuva kissasta on ikoni, jonka merkitty on kissa. Indeksisellä merkillä on fyysinen yhteys merkittyynsä. Esimerkiksi savu on tulen indeksi. (Fiske 2005, 69–70.) Valokuvatkin ovat indeksisiä merkkejä (Mäenpää 2012, 83–86). Symbolimerkit eivät sitä vastoin ole kytköksissä kohteeseensa. Symbolit toimivat merkkeinä, koska ihmiset ovat sopineet keskenään, mitä ne edustavat. (Fiske 2005, 70.)

Valokuvan *denotaatio* tarkoittaa sen ilmeisiä merkityksiä. Katsoessaan kuvaa koirasta katsoja tunnistaa sen olevan koira. Koiran kuva herättää katsojassa muitakin ajatuksia: se voi olla esimerkiksi suloinen tai pelottava. Näitä mielenliikkeitä, jotka syntyvät, kun merkki kohtaa käyttäjänsä tuntemukset ja kulttuuriset arvot, kutsutaan *konnotaatioiksi*. (Seppänen 2008, 182.) Konnotaatiot mielletään usein helposti virheellisesti denotatiivisiksi tosiasioiksi (Fiske 2005, 115). Esimerkiksi henkilölle, joka on kohdannut elämänsä aikana monta äänekästä koiraa, on voinut muodostua täysin tiedostamatta ajatusmalli, että sellaisia koirat ovat.

Näitä kuvien ilmi- ja piilomerkityksiä etsin myös aineistostani tässä tutkimuksessa.

2.2. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, millaisia merkityksiä luodaan Suomen Kuvalehden kansikuvissa, joissa esiintyy suomalaisia politikkoja. Tavoitteeseen päästäkseni esitän seuraavat tutkimuskysymykset, joihin vastaan tutkimalla aineistoani semioottisen kuva-analyysin keinoin.

- 1) Millaisia ilmi- ja piilomerkityksiä Suomen Kuvalehden kansikuviin on rakentunut?
- 2) Missä kohdin näiden kansikuvien tuottamat merkitykset eroavat toisistaan?
- 3) Mitä nämä kansikuvat kertovat suomalaisista politiikan henkilökuvastoista aikakauslehdissä?

3. Aineisto ja menetelmät

3.1. Empiirinen aineisto

Aikakauslehtien kansikuvat ovat minua visuaalisen journalismin opiskelijana kiinnostava tutkimuskohde, koska niissä kuvajournalistilla on paljon valtaa työnsä lopputulokseen. Aikakauslehtikuvia kuvatessa kuvajournalistilla on esimerkiksi kiireessä ja rutiininomaisesti napattaviin uutisvalokuviin verrattuna enemmän aikaa ja mahdollisuuksia vaikuttaa valokuvansa rakentumiseen. Kuvaaja voi esimerkiksi valita haluamansa värisen taustalakanan, asettaa salamavalot juuri niihin asemiin kuin tahtoo, ja hänellä voi olla jopa useita tunteja aikaa muodostaa suhde kuvattavaan ja ohjata tätä poseeraamaan haluamallaan tavalla. Studiossa kuvia ehditään ottaa enemmän kuin äkillisessä uutistilanteessa. Esimerkiksi lehden kanteen päätynyt kuva voi olla valittu sadan, joskus jopa tuhannen ruudun joukosta.

Kuitenkin aikakauslehtikuviakin analysoitaessa on muistettava, että kuvaajalla ei loppujen lopuksi ole valtaa siihen, miten hänen tuottamansa representaatio tulkitaan, sillä lopullinen julkaisu syntyy yleensä toimituksellisen yhteistyön tuloksena. Kuvajournalistisen prosessin kautta lehtikuviin syntyy valokuvaajasta riippumattomia merkityksiä: esimerkiksi kuva artikkeliin voidaan valita kuvapankista, tai toimittajan kirjoittama kuvateksti voi saada kuvan herättämään katsojassa konnotaatioita, joita valokuvaaja itse ei olisi halunnut kuvan välittävän. Näin kuvan tekijän tarkoitusperät voivat poiketa katsojan tulkinnasta hyvinkin merkittävästi. (Seppänen 2005, 93–95.)

3.1.1. Kannot

Käyn tutkimuksessani tarkasti läpi neljä Suomen Kuvalehden kantta vuodelta 2019. Tutkimani kansikuvat ovat lehden numeroiden 13/2019, 14/2019, 16/2019 ja 50/2019 kansista. Kyseisissä kansikuvissa esiintyvät Petteri Orpo, Antti Rinne, Jussi Halla-Aho ja Sanna-Marin. Kuvien kontekstit ovat samankaltaiset: Orpo, Rinne ja Halla-Aho olivat kaikki kuvaushetkellä oman puolueensa puheenjohtajia, ja Marin oli tuore pääministeri.

3.1.2. Kuvatekstit

Itse kansikuvien lisäksi analysoin niiden yhteyteen liitettyjä kuvatekstejä ja otsikoita, sillä esimerkiksi Seppäsen (2005, 79) mukaan journalistisen kuvan merkitykset syntyvät aina itse kuvan lisäksi sitä ympäröivien otsikon, ingressin ja kuvatekstin yhteisvaikutuksesta. Lehtien kannet ovat useimmiten *multimodaalisia*, eli niissä yhdistyy useampi eri ilmaisumuoto – Suomen Kuvalehden kansien tapauksessa nämä ilmaisumuodot ovat kuva ja teksti. Multimodaalisia mediaesityksiä tulkittaessa on osattava tulkita sekä sanallisia että kuvallisia representaatioita, ja lisäksi näiden keskinäistä vuorovaikutusta. (Seppänen 2005, 90–91.)

3.2. Menetelmät

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jonka tutkimusaineistona käytän neljää aikakauslehden kantta. Pyrin analysoimaan mahdollisimman tarkasti näiden kansien tuottamia merkityksiä, jotka syntyvät kuvajournalistisen prosessin tuloksena, kuvan ja tekstin yhteisvaikutuksesta.

Visuaalisen kulttuurin tutkimus ei tarvitse mitään erityisiä ”visuaalisia metodeja” – visuaalisia aineistoja voidaan tutkia samanlaisilla metodeilla kuin mitä tahansa yhteiskunnallista ilmiötä (Seppänen 2005, 27).

Tässä tutkimuksessa analysoin representaatioita, joiden tutkimiseen sovellan semioottista kuva-analyysiä. Merkkien tulkitseminen on subjektiivista ja hyvin kulttuurisidonnaista, joten varsinaisia oikeita tai väriä tulkintoja ei ole (Fiske 2005, 66; Seppänen & Väliverronen 2012, 96).

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni vastatakseni pyrin analysoimaan jokaisesta tutkimusaineistooni kuuluvasta kansikuvasta kaikki eri merkkijärjestelmiin kuuluvat merkit, jotka löydän. Kiinnitän huomiota mallin elekieleen, eli asentoon, ryhtiin ja ilmeisiin. Analysoin mallien pukeutumista ja ehostautumista kuvaa varten. Huomioin myös kuvaustekniset valinnat, kuten kuvan

valaisun ja rajauksen eli sen, miltä etäisyydeltä malli on kuvattu. Tutkin kuvassa esiintyvien värien kulttuurisidonnaisia symbolisia merkityksiä. Lisäksi käyn tarkasti läpi kansikuvien tekstit ja niiden välittämät merkitykset.

Toiseen tutkimuskysymykseen vastatakseni etsin eroavaisuuksia neljän analysoimani kansikuvan ja näiden välittämien merkityksien väliltä. Kolmanteen tutkimuskysymykseen vastaan tarkastelemalla aineistoni kansikuvien keskinäistä samankaltaisuutta. Näin pyrin muodostamaan käsityksen siitä, millaisia suomalaisen politiikan henkilökuvastot aikakauslehdissä ovat.

4. Analyysi ja tulokset

4.1. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Seuraavaksi analysoin neljä Suomen Kuvalehden kansikuvaa mahdollisimman tarkasti ja pyrin samalla vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni: Millaisia ilmi- ja piilomerkityksiä (eli denotaatioita ja konnotaatioita) Suomen Kuvalehden kansikuviin on rakentunut?

4.1.2. Petteri Orpo ja isänmaan värit

Suomen Kuvalehden numeron 13/2019 kannessa poseeraa kokoomuksen puoluejohtaja Petteri Orpo. Tämä on denotaatio: Orpon henkilöllisyys ja asema ovat ilmiselvyyksiä suomalaista politiikkaa tarpeeksi tuntevalle katsojalle.

Orpon pukeutumistyyli kiinnittää katseen. Tumma, hyvin istuva ja ylellisen näköinen puvuntakki, viimeisen päälle kaulaan aseteltu solmio ja säihkyvän valkoinen kauluspaita, jossa ei ole ryppyä synnyttävät konnotaatioita vauraudesta. Tämän kaltaiset vaatteet arkikäytössä ovat tyypillisiä vain harvoille: esimerkiksi virka- ja bisnesmiehille ja johtoasemassa työskenteleville. Orpon olemus on muutenkin huoliteltu: parta ja viikset on ajettu, ja tarkasti trimmatusta hiuskuontalosta voisi päätellä, että hänen viimeisimmästä parturikäynnistään on tuskin kulunut kovin paljon aikaa. Kuvaa katsoessa syntyy mielikuva Orposta johtohahmona, ehkä jopa hieman isämäisenä sellaisena. Miehen suupielet ovat kääntyneet lempeästi ylöspäin – voisi kuvitella, että näin hän hymyilee omille lapsilleenkin.

Uurteet miehen kasvoissa ja vähitellen vetäytyvä hiusraja ovat indeksisiä merkkejä ikääntymisestä. Lisäksi salamavalon osuessa Orpon hiuksiin erottuu hänen päällellaan muutama harmaantunut suortuva. Kuitenkin miehen tomera ryhti ja eloisa olemus viestivät hänellä olevan vielä useita hyviä vuosia edessään. Näiden merkkien perusteella voisi kuvitella Orpon olevan suurin piirtein keski-ikäinen.

Kuvan tunnelma on harmoninen. Kuvan taustakangas, Orpon vaatetus ja silmät ovat kaikki sinisävyisiä. Sinisellä värillä onkin todettu olevan rauhoittava vaikutus (Rajala 4.4.2012). Sininen on myös Orpon johtaman puolueen Kokoomuksen tunnusväri (Virkki 2019, 64), eli kuvassa se on symbolinen merkki, jonka merkitys on Kokoomus-puolue. Kuvan sinisyyden ja Orpon valkoisen paidan yhdistelmä tuo mieleen Suomen lipun. Puoluejohtajan asuvalinta luo mielikuvan, että kyseessä on isänmaallinen, ehkä jopa konservatiivinen mies. Konservatiivisuus-konnotaatiota tukevat Orpon säädyllinen asuvalinta ja maltillinen ruumiinkieli. Säädyllisyyttä edustaa myös miehen paidan väri: morsianten valkoisilla mekoilla on pyritty symboloimaan viattomuutta (Rajala 4.4.2012). Ehkäpä Orpo onkin halunnut viestiä valkoisella kauluspaidallaan olevansa rehellinen ja puhtoinen?

Orpo on kuvattu tuttavallisen etäisyyden, eli noin parin metrin, päästä (Fiske 2005, 91). Hän katsoo suoraan kameraan. Suora katse vaatii kontaktiin kanssaan ja luo vaikutelman kuvan henkilön aktiivisuudesta ja läsnäolosta (Virkki 2019, 58). Puoluejohtaja seisoo ryhdikkäästi suorassa vaikuttaen itsevarmalta. Hän on ristinyt käsivartensa vatsansa päälle, mikä voisi olla esimerkiksi poliitikolle maneerinomainen tapa käyttäytyä kameran edessä. Käsien hipelöinti voi olla myös merkki epävarmuudesta. Epävarmuutta viestivä ujohele tuo vastapainoa miehen kasvojen itsevarmalle elekielle: suoralle katsekontaktille ja hymylle. Ristiriitaisen kehonkielen lopputulemana on arvoitus: kuvan katsoja ei voi olla varma siitä, mitä Orpo oikeastaan on kuvaushetkellä tuntenut.

Kanteen on sijoitettu Orpon rintamuksen päälle suurella fontilla otsikko ”Kaikki käy”. Sen alla lukee moninkertaisesti pienemmällä fontilla alaotsikko ”Ei kanneta kaunaa keskustalle. Myös Sdp:n kanssa ollaan hyvää pataa. Mutta yksi asia kokoomuksen Petteri Orpoa raivostuttaa.” Jos kuvan katsojalle ei aiemmin ollut ilmeistä, että lehden kantta koristaa Petteri Orpo, ainakin tämän tekstin lukemisen jälkeen näin on.

Tekstin ja kuvan välille muodostuu kiinnostava ristiriita. Teksti alkaa sovittelevaan sävyyn yhteisymmärryksessä kuvan harmonisen tunnelman kanssa. Kaikki käy, ei kanneta kaunaa. Kokoomus elää maltillisessa yhteisymmärryksessä muiden puolueiden kanssa, ja kosiskelee ystäviä hiukan joka suunnalta. Lukijalle tulee yllätyksenä, että seuraavaksi Petteri Orpoa raivostuttaakin jokin asia. Sana ”raivostuttaa” on voimakkaassa ristiriidassa puoluejohtajan lempeän elekielen ja kuvan seesteisen, sinisen tunnelman kanssa.

Kokonaisuudessaan kannen välittämät merkitykset ovat hyvin ristiriitaiset, mihin on luultavasti toimituksessa tarkoituksella pyrittykin. Näin saadaan kannesta mielenkiintoinen ja lukija kiinnostumaan lehden jutusta. Kuvan visuaaliset merkit luovat tulkitusjälleen mielikuvan Petteri Orposta tyynenä, maltillisena ja asiallisena johtajahenkilönä, jolla on lempeäkin puoli. Osittain sanallisten merkkien välittämät viestit ovat harmoniassa visuaalisten merkkien tuottamien merkitysten kanssa, mutta osittain ne välittävät aivan toisenlaisia merkityksiä. Orpon edustaman Kokoomuksen välit muihin puolueisiin ovat kaikin puolin kunnossa. Kuitenkin mies tuntee voimakkaita tunteita – häntä raivostuttaa. Pelkkää kantta katsomalla lukijalle jää mysteeriksi, mikä Orpon tunteita niin kuohuttaa. Onko jonkin toisen puolueen toiminta suututtanut hänet? Lukijan on avattava lehti saadakseen tietää.

4.1.3. Antti Rinne – mies, jolla on sydän paikallaan

Suomen Kuvalehden numeron 14/2019 kanteen on valittu Sdp:n puoluejohtaja Antti Rinne. Poliitiikkaa hiemankin tuntevalle suomalaiselle lukijalle tämä on denotatiivinen toteamus. Kuva Rinteestä on tuttavalliselle etäisyydelle rajattu puolilähikuva (Fiske 2005, 91). Katsoja tuntee pääsevänsä lähelle ja voi samaistua kuvan mieheen, mutta tunnelma ei ole intiimi. Kuva on valaistu pehmeällä salamavalolla, kuten muotokuvat usein ovat. Valaisu paljastaa Rinteen piirteet täysin eikä jätä mitään arvailujen varaan, muttei kuitenkaan ole huomiota herättävän rajua.

Kuten Orponkin, myös Rinteen olemuksessa on nähtävissä indeksisiä merkkejä vanhuudesta. Miehen hiukset ja kulmakarvat ovat jo kauttaaltaan harmaantuneet – vuosia lienee siis takana jo enemmän kuin Kokoomuksen puoluejohtajalla. Kasvojen ryppyinen ja uurteinen iho kertoo Rinteen saapuneen jo kunnioitettavaan ikään.

Rinteen kehonkieli on huomattavan rentoa. Silmäluomet ovat laskeutuneet puoliksi kiinni, ja pää on vinossa. Ryhti on suora, muttei kireä. Mies ei purista huuliaan yhteen, vaan ne lepäävät aavistuksen irti toisistaan. Rinne näyttää siltä, ettei kuvaustilanne jännittäisi häntä yhtään. Välinpitämättömät eleet synnyttävät konnotaatioita hieman renttumaisesta, ehkä jopa ylimielisestä luonteesta. Hiukan liian löysästi istuva puvuntakki ja hapsottava tukka luovat vaikutelman boheemiluontoisesta, huolettomasta henkilöstä, joka ei ole turhan tarkka olemuksestaan. Ylös nostettu leuka voisi viestiä niin itsevarmuudesta kuin ylimielisyydestäkin, mutta Rinteen välinpitämätön katse ja rento hymy saavat tulkinnan nojautumaan enemmän itsერიittoisen suuntaan.

Puoluejohtaja on pukeutunut asemalleen sopivalle tavalla. Puvuntakki ja Rinteen vaaleansinisiin silmin sointuva kauluspaita ovat merkkejä korkeasta asemasta työelämässä, tai kuten tässä tapauksessa, työpaikasta valtion johdossa. Viininpunainen solmio on hillitty tapa edustaa oman puolueen väriä – Sdp:n tunnusväri on punainen (Virkki 2019, 64).

Rinnukseensa mies on kiinnittänyt kirkkaanpunaisen sydänrintaneulan. Sydän Rinteen takissa on tuttu ja toistuva näky: hän käyttää sitä symboloidakseen puoluettaan. Katsojassa, joka ei tätä tiedä, voi rintaneula herättää hilpeyttä. Muuten asialliseen ja konventionaaliseen politiikan asukokonaisuuteen yhdistetty epätavallinen yksityiskohta viestii Rinteen olevan rento ja rempseä hyvän mielen lähettiläs.

Symbolisella merkillä sydämellä on muitakin merkittyjä – se on muun muassa rakkauden ja tunteiden symboli (Wikipedia 2020d). Sydänsymbolin käytöllä Rinne pyrkii luultavasti välittämään itsestään ja puolueestaan mielikuvaa ihmisrakkaina ja empaattisina pehmeiden arvojen kannattajina.

Kuvan taustakangas, Rinteen solmio, rintaneula ja kannen otsikkoteksti ovat kaikki punaisia. Punainen on huomioväri, joka edustaa vaaraa, mutta se yhdistetään myös menestykseen ja valtaan (Rajala 4.4.2012). Punainen taustakangas tekee kuvasta mahtipontisen ja herättää konnotaatioita Rinteestä mahdollisena vaaleissa menestyjänä, jolla on kuitenkin paljon vaaroja edessään.

Samaa kieltä puhuu myös kuvan teksti. Kapitalistikirjaimin raapustetussa otsikossa lukee: ”Nyt varovasti”. Kehotus ilmaisee Rinteen puolueineen liikkuvan vaalien alla heikoilla jäillä. Alaotsikko kuuluu: ”Ennakkosuosikki Antti Rinne ei osaa sanoa, mitkä Sdp:n miljardilupauksista toteutuvat”. Tekstin tuottamat merkitykset ovat ristiriitaisia. Lehti esittää Rinteen myönteisessä valossa vaalien

ennakkosuosikkina, mutta samalla kritisoi rivien välistä hänen puolueensa antamia mahdollisesti tyhjiä lupauksia.

4.1.4. Surusilmäinen vaalivoittaja Jussi Halla-Aho

Suomen Kuvalehden numeron 16–17/2019 kannessa edustaa perussuomalaisten puoluejohtaja Jussi Halla-aho. Mies on tuttu monelle suomalaiselle, ja kaikille hänet kuvasta tunnistaville tämä on denotatiivinen merkitys.

Kuvassa Halla-ahon rintamasuunta on hieman viistossa kohti kameraa, kuin klassisessa muotokuvassa. Hänen katseensa ei kuitenkaan kohdistu kameran linssiin, vaan sen ohitse kaukaisuuteen. Kun kuvan henkilö katsoo viistoon tai pois päin, on tämä lähinnä passiivinen katsomisen kohde. Aivan kuin henkilö ei tietäisi olevansa kuvattavana. Kuvan henkilön ja kuvan katsojan välille ei silloin synny vuorovaikutuksen ja yhteyden tuntua. (Virkki 2019, 58.) Halla-Aho ei tunnu olevan läsnä kuvassa. Hän näyttää siltä kuin olisi hautautunut syväälle omien ajatustensa syövereihin. Kuvan tunnelma jää valjuksi ja passiiviseksi.

Kuvaaja ei luultavasti ole ollut minkäänlaisessa vuorovaikutuksessa Halla-Ahon kanssa – puoluejohtaja ei ole välttämättä edes huomannut hänen läsnäoloaan. Ainakin hänen poissaoleva olemuksensa viittaisi siihen, ettei hän ole huomannut kuvanottohetkellä tullessa kuvatuksi. Toisaalta miehen kasvoja valaisee häikäisevä ja suora, kova valo, joka voisi hyvinkin olla salamavalo. Salamavalo voi toki olla jonkin muunkin kuvaajan kamerasta peräisin, sillä kuva näyttää siltä, kuin se olisi otettu lehdistötilaisuudessa. Luultavasti kuva on uutiskuvatyyppisesti otettu nopea tilannekuva, jonka sommitteluratkaisuihin ja mallinohjaukseen ei ole ollut mahdollista käyttää paljoa aikaa.

Kannen päiväyksen, tekstin ja kuvan miljöön perusteella on syytä epäillä, että kuvassa ovat meneillään perussuomalaisten vaalivalvojaiset. Lehti on julkaistu muutama päivä eduskuntavaalien jälkeen. Halla-ahon taustalla näkyy sumea ihmisjoukko, mikä viittaa yleisötilaisuuteen. Kameran linssin ja puoluejohtajan välissä kuvaa kehystää värikäs kukkakimppu.

Kuvan otsikkoteksti on ”Viittä vaille voittaja”, ja alaotsikko jatkuu: ”Perussuomalaiset tekivät sen taas. Yllättivät kaikki.” Otsikko välittää merkityksiä perussuomalaisista vaalimenestyjänä, jonka

rahkeet eivät kuitenkaan riittäneet koko vaalien voittajaksi asti. Alaotsikko viittaa siihen, että tämäkin menestys oli yllättävää: perussuomalaiset *yllättivät kaikki*, vieläpä *taas*. Kuvan teksti kehystävät Halla-ahon luotsaaman puolueen politiikan kentän altavastaajaksi, joka saavuttaa maalinsa ja vieläkin enemmän kerta toisensa jälkeen.

Halla-ahon elekieli ei vaikuta yllättyneeltä. Mies istuu ryhdikkäästi, mutta hänen ilmeidensä merkit välittävät yhteensopimattomia viestejä. Ensisilmäyksellä Halla-aho vaikuttaa hieman surumieliseltä. Kauas katsovat silmät kiiltävät aavistuksen kosteina ja näyttävät liikuttuneilta. Miehen suu näyttää hymyilevän ujosti, vaikka suupielet ovatkin hieman alaspäin kääntyneet. Kuitenkin hänen perusolemuksensa on tyynen rauhallinen ja hieman poissaoleva. Katsojan on vaikea päätellä, mitä hän tuntee.

Orpon ja Rinteen tavoin myös Halla-ahon kasvoilla on runsaasti indeksisiä merkkejä ikääntymisestä – kaljuuntunut päälaki ja näkyvät rypyt otsassa ja silmien ympäristössä viestivät miehen olevan lähempänä elämän ehtoota kuin nuoruuttaan.

Puoluejohtajan olemus on huoliteltu. Parta on ajeltu, hiukset on kammattu taakse ja asuun on panostettu. Halla-aholla on päällään joka miehen vaatekaapista löytyvä juhlauniformu: musta puvuntakki. Sen alla on rypytön ja hohtavan valkoinen kauluspaita, ja asun kruunaa kaulaan ripustettu kuviollinen vaaleansininen solmio. Värikkäitä ja kuviollisia solmioita pidetään sopivina asusteina rennompiin tilaisuuksiin (Haaksluoto, 26.5.2015.), sillä ne ovat tyyliltään hieman arkisempia. Käyttämällä rentoa solmiota Halla-aho vahvistaa mielikuvaa itsestään ja puolueestaan ”tavallisten ihmisten” äänenkannattajana (Perussuomalaiset 2018).

Länsimaisessa kulttuurissa lukusuunta on vasemmalle ja oikealle, jolloin esimerkiksi kuvassa näkyvä liike tuntuu sujuvammalta ja nopeammalta, jos se tapahtuu oikealta vasemmalle. Sommittelulla voidaan tuottaa myös merkityksiä. Uudet asiat painotetaan kuvan oikealle puolelle – vasemmalla on menneisyys ja oikealla tulevaisuus. (Virkki 2019, 54–55.) Vaikka kuvan sommittelu ei välttämättä olekaan ollut kovin tietoisista, on kuvaaja välittänyt Halla-ahosta viestin puoluejohtajana, joka katsoo tulevaisuuteen.

4.1.5. Sanna Marin on juuri tarttunut vallan kahvaan

Suomen Kuvalehden numeron 50/2019 kantta tähdittää Suomen pääministeri Sanna Marin. Kaikille pääministerin henkilöllisyyden kuvasta tunnistaville tämä on denotaatio.

Kuva on valaistu taidokkaasti pehmeällä salamavalolla, ja apuna on todennäköisesti käytetty jonkinlaista heijastinta. Valo ei anna katsojan katseen liikkua vapaasti kuvassa, vaan se ohjaa katsetta. Kuvassa, jossa on voimakas kontrasti, katse ohjautuu tummista alueista vaaleisiin. (Virkki 2019, 56–57.) Näin on saatu katsoja kiinnittämään lopulta huomionsa Marinin kasvoihin, joihin tämän kuvan ilmaisuvoima perustuu.

Marinin elekieli kuvassa välittää paradoksaalisia signaaleja. Toisaalta naisen ilme ja olemus ovat hyvin passiivisia: mallin ohjauksessa näytetään pyrkineen suorastaan passikuvahenkiseen ilmeettömyyteen. Kuitenkin Marin katsoo kuvassa intensiivisesti suoraan kameraan, mikä luo aktiivisen vaikutelman läsnäolosta (Virkki 2019, 58). Pääministerin silmät ovat kirkkaat ja katse on virkeä – hän näyttää uudistushaluiselta ja valmiilta tarttumaan toimeen. Suupielet ovat kääntyneet hieman ylöspäin, mutta hymystä ei voitane puhua. Kasvoilla on todennäköisesti Marinin neutraali perusilme.

Marinin kasvot ovat hieman ehostetut, joten silmännähdessä sileä iho paljastaa paitsi ministerin nuoren iän, myös tämän meikkivoiteen ja puuterin käytön. Naisen posket ovat kevyesti punatut ja huulilla on ripaus huulikiiltoa. Heleä meikki luo nuorekkaan, ehkä jopa hieman tyttömäisen vaikutelman. Tummat kissansilmärajauskset korostavat silmiä ja Marinin katseen intensiivisyyttä. Sileät, kauniisti kiharretut hiukset, joista yksi suortuvakaan ei törrötä, herättävät konnotaatioita asiallisesta, huolitellusta henkilöstä. Hiukset ovat kuitenkin rennosti auki eivätkä esimerkiksi tätimäisesti nutturalla, mikä viestii Marinin tuskin olevan kovin konservatiivinen henkilö.

Liberaalia mielikuvaa vahvistaa pääministerin paidan syvään uurrettu kaula-aukko. Marin on pukeutunut asemalleen sopivasti mustaan bleiseriin ja siihen sointuvaan siistiin puseroon. Musta on ajaton väri, joka viestii auktoriteetista. Toisaalta se on etäännyttävä väri, joka rakentaa ikään kuin suojamuurin kantajansa ympärille. (Rajala 4.4.2012.) Musta asu loitontaa kuvan muuten intiimiä tunnelmaa.

Kuva on intiimiltä etäisyydeltä kuvattu lähikuva. Lähikuvalla voidaan pyrkiä samaistuttavuuteen tai intiimiyteen (Virkki 2019, 60). Etäisyys on intiimi silloin, kun (kuvan) henkilö on (kuvitteellisesti)

alle metrin päässä (Fiske 2005, 91). On huomioitava, että kameran erilaiset pitkän polttovälin objektiivit mahdollistavat sen, että kuvaaja on voinut seistä vaikkapa toisella puolella huonetta kuin mallinsa, ja valokuvauksen lopputulemana on silti ”lähikuva”. Oli kuvaaja kuvaushetkellä sitten intiimin matkan päässä Marinista tai ei, tuntee katsoja pääsevänsä emotionaalisesti lähelle pääministeriä. Läheltä kuvattua henkilöä kohtaan on kaikista helpointa tuntea samaistuttavuuden tunteita. Marin on kuvassa ikään kuin yksi meistä.

Kuvassa naisen taustalla on yksinkertainen ruskea taustakangas. Se on hieman tosikkomainen väri, joka yhdistetään luotettavuuteen, vakavuuteen ja lämpöön (Rajala 4.4.2012). Taustan ja vaatteiden väreihin kietoutuneet merkitykset synnyttävät konnotaatioita Marinista vakavana mutta empatiakykyisenä auktoriteettihenkilönä, joka pitää huolen omistaan.

Tekstin otsikossa lukee mahtipontisesti kapitaalifontilla ”Vallassa”. Sen alapuolella seuraa selvennys sanoin ”Sanna Marin voitti kamppailun pääministerin paikasta. Se oli urakan helppo osuus”. Otsikon sanallinen merkki ja siinä käytetyn fontin mahdikas visuaalinen olemus tukevat kuvan luomia merkityksiä Marinista henkilönä, jolla on valtaa. Alaotsikossa käytetty kamppailusana viittaa siihen, että taisto pääministerin paikasta on ollut tiukka. Marin on nipin napin kruunattu pääministerikilvan voittajaksi. Voittaminen oli kuitenkin *urakan helppo osuus* – Marin on siis kohtaava paljon haasteita tulevalla pääministerikaudellaan.

4.1.6. Kuvien tuottamien merkitysten eroavaisuudet

Seuraavaksi pureudun toiseen tutkimuskysymykseeni, eli siihen, missä kohdin näiden kansikuvien tuottamat merkitykset eroavat toisistaan?

Kuvien tekniset ratkaisut ovat hyvin samankaltaisia. Jokainen kuvista on esimerkiksi salamavalaistu samalla tyylillä. Kansikuvat on Halla-ahon kuvaa lukuun ottamatta kuvattu studiossa yksivärisen taustalakanan edessä. Studiokuvissa taustalakanan väri synnyttää katsojan mielessä konnotaatioita, kun taas tilannekuvan miljöötausta kertoo tarinaa kuvaustilanteesta.

Kaikkien kuvien henkilöt ilmaisevat tunteitaan hyvin vähäeleisesti pienillä kasvojen ilmeiden vaihteluilla. Analysoimani kuvien tuottamat merkitykset eroavatkin toisistaan lähinnä subjektiivisten konnotaatioiden tasolla. Esimerkiksi Petteri Orposta piirtyy analysoimassani kuvassa

hyvin konservatiivinen mielikuva. Vastavoimana tälle Antti Rinne on esitetty kuvassaan hieman boheemissa valossa.

On kiinnostava huomata, että lehden kuvissa on ainakin osittain ohitettu sukupuoliroolit, joissa mies ei saa näyttää tunteita ja naisen on oltava kiltti ja herttainen. Petteri Orpo on kuvattu suloisena lempeine hymyineen ja puhtaanvalkoisine kauluspaitoineen. Sitä vastoin Sanna Marin on esitetty mahdollisimman ilmeettömänä ja mustiin pukeutuneena raudanlujana ammattilaisena. Jussi Halla-aho esittävä kuva on kansista ainoa, jossa poliitikko esitetään surumielisenä tai liikuttuneena. Muut poliitikot hallitsevat kuvissa tunteitaan.

Kuva Sanna Marinista on ainoa nuoruutta ilmentävä kuva. Tämä on myös kuvista ainut, jossa meikin välittämiä merkityksiä pystyi analysoimaan, koska hän oli kuvien henkilöistä ainut, jonka kasvoista pystyi selkeästi erottamaan meikin käytön.

Sanna Marinin kuva on myös kansista ainoa, jossa katsoja päästetään intiimille etäisyydelle kuvan kohteesta. Muut analysoimani kannet päästävät katsojan vain tuttavalliselle etäisyydelle. Rajausratkaisut vaikuttavat katsojan mielikuviin siitä, kuinka helposti lähestyttävä ja samaistuttava kuvan kohde on.

Kuvien välittämät merkitykset eroavat toisistaan myös symboliikaltaan, etenkin värien symboliikan kautta. Kaikki analysoimani kuvat ovat keskenään hyvin erivärisiä, ja välittävät siksi hyvin erilaisia merkityksiä. Lisäksi Antti Rinteen kuvassa on esillä kulttuurisesti merkittävä sydänsymboli.

4.1.7. Aikakauslehdissä virkapukuihinsa sonnustautuneet poliitikot kuvataan tuttavalliselta etäisyydeltä

Kolmas ja viimeinen tutkimuskysymykseni on: mitä analysoimani kansikuvat kertovat suomalaisista politiikan henkilökuvastoista aikakauslehdissä? Tämän kysymyksen kannalta hyödyllistä on tarkastella, miltä osin neljä analysoimaani kansikuvaa ovat keskenään samankaltaisia.

Kaikissa neljässä kansikuvassa poliitikot on kuvattu edestäpäin katseen korkeudelta. Kuvissa ei siis ole käytetty poikkeavaa kuvakulmaa, kuten ala- tai yläperspektiiviä. Kun kuvan henkilö on kuvattu

suoraan edestäpäin, ilmaisee se kuvan katsojan kuuluvan tämän henkilön maailmaan ja olevan osa sitä – kuvan henkilö ja kuvan katsoja ovat tasa-arvoiset (Virkki 2019, 62). Aineistoni perusteella näyttäisi siltä, että poliitikot halutaan esittää suomalaisissa aikakauslehdissä lukijan kanssa samanarvoisina henkilöinä. Kuvien välittämä viesti on selkeä: valta-asema ei tee tärkeistäkään poliitikoista, kuten maamme pääministeristä, tärkeämpiä kuin heidän edustamansa kansalaiset.

Jokaisessa aineistoni kuvassa henkilö on kuvattu tuttavalliselta etäisyydeltä. Poikkeuksen tästä tekee kansikuva, jossa Marin esiintyy – tässä kuvassa katsojan etäisyys malliin on jopa intiimi. Kaikkien neljän kuvan rajaukset välittävät kuvissa esiintyvistä poliitikoista merkityksiä helposti lähestyttävänä, tavallisina ihmisinä. Joidenkin tutkijoiden mielestä politiikassa onkin siirrytty etäisten, arvostettavien johtajien ihannoimisesta tilanteeseen, jossa poliitikot tuntuvat läheisiltä ja tuttavallisilta. Median kautta äänestäjä pystyy kehittämään omanlaisensa suhteen poliittikkoon. On todettu, että äänestäjät suhtautuvat erityisen myönteisesti poliitikkoihin, jotka tuntuvat siltä, että heidän kanssaan voisi ystävystyä. (Isotalus 2017, 131–132.)

Oli mielestäni erikoista, että ainut naista esittävä kansikuva on kuvattu intiimiltä etäisyydeltä. Miehiä esittävät kansikuvat on sitä vastoin kuvattu hieman kauempaa tuttavalliselta etäisyydeltä. Koska aineistoni on niin suppea, on mahdotonta arvioida, johtuuko ero esittämisen tavoissa kuvien henkilöiden sukupuolesta, vai onko se puhdasta valokuvaajan kuvausratkaisuista johtuvaa sattumaa. On kiinnostavaa, että muillakin on samanlaisia tutkimustuloksia Marinia esittävien kuvien rajauksista: myös esimerkiksi Ella Rimpelä on kandidaatintutkielmassaan todennut, että Sanna Marinia kuvataan lehtivalokuvissa läheisemmältä etäisyydeltä kuin Petteri Orpoa (Rimpelä 2019, 12).

Kaikki tutkimani kuvat on valaistu keinotekoisesti salamavalolla. Salamaa on kaikissa tutkimissani kansikuvissa käytetty melko perinteisesti pehmeänä muotokuvavalona, joka synnyttää muotoilevia, imartelevia varjoja kuvan henkilön kasvoille. Valo täyttää kuvissa valon perustehtävää, eli tuo kuvan kohteen näkyväksi (Virkki 2019, 56). Valaisulla ei näissä kuvissa pyritä erikoiseen taiteelliseen ilmaisuun, vaan sen tarkoituksena on tuoda paremmin esille muotokuvassa esiintyvän henkilön piirteet.

Kuvia on käsitelty suhteellisen maltillisesti. Näyttäisi siltä, että käsittelypöydällä on kaikkien neljän kuvan kohdalla korkeintaan korjattu hiukan valotusta sekä lisätty kontrastia, terävyyttä ja värikylläisyyttä. Kuvien huomiota herättävä käsittely ei journalistisissa kuvissa olekaan soveliasta,

sillä kuvaa ei esimerkiksi Journalistin ohjeiden mukaan saa käyttää harhaanjohtavasti. Manipuloituja kuvia saa käyttää ainoastaan kuvituskuvina. (Mäntylä 2008, 77–78.)

Suurin osa aineistoni kuvista, eli kolme kappaletta, on studiossa kuvattuja henkilökuvia, jotka muistuttavat toisiaan häikäisevän paljon. Kuvat ovat kuin samaa sarjaa – aivan kuin kuvaaja olisi seurannut jotain tyylikirjaa ottaessaan näitä kuvia. Jokaisessa on yksivärinen taustakangas ja taidokas, maltillinen salamavalaisu. Poikkeuksen sääntöön tekee kuva Halla-ahosta, joka on miljöössä otettu tilannekuva. Tarkasteltaessa aineistoni kansikuvia rinnakkain, on kuva Halla-ahosta silmiinpistävä erilainen kuin muut. Taustakankaan käyttäminen lehtien kansikuvissa on ymmärrettävää, sillä pelkistetty tausta saa katsojan huomion kiinnittymään paremmin kuvattuun henkilöön (Virkki 2019, 46). Poikkeama aineistoni kansikuvien tyyliin vaikuttaa järjettömältä. Tilannekuvan käyttäminen lehden numeron 16–17/2019 kannessa ei välttämättä olekaan ollut ensisijainen ratkaisu. Ehkä Halla-ahoa esittävän kannen kohdalla Suomen Kuvalehden toimituksessa on jouduttu turvautumaan kansikuvan hankinnassa b-suunnitelmaan.

Jokaisessa analysoimassani kannessa on samankaltainen sommittelu, jossa henkilö on sijoitettu kuvan keskelle. Keskisommittelu on helppo ja usein valokuvaajien keskuudessa tylsänä pidetty ratkaisu, mutta lehtien kansikuvissa se on tavanomainen näky. Staattinen keskisommittelu ei varasta liikaa huomiota kannen muilta osa-alueilta, kuten otsikoilta.

Kuvien henkilöt ovat luultavasti saaneet itse valita vaatetuksensa kuviin. Jokainen kuvien poliitikoista on pukeutunut perinteiseen virkamiesasuun. Tämän perusteella voi päätellä, että poliitikot esitetään aikakauslehdissä työnsä näkökulmasta, jolloin he ovat luonnollisesti pukeutuneet kuvia ja haastattelua varten työasuunsa. Poliitikkojen on tutkitusti tärkeää pukeutua julkisuudessa esiintyessään edustavasti, sillä miellyttävä ulkonäkö on yksi äänestyspäätökseen eniten vaikuttavista tekijöistä (Isotalus 2017, 132).

Kansikuvatekstien otsikot koostuvat aineistoni kuvissa arvoituksellisista avainsanoista, joilla kiinnitetään lukijan huomio. Alaotsikossa nimetään kuvan henkilö ja avataan otsikon sisältöä. Kuvateksteissä käytetty kieli on hyvin värikästä ja merkitysrikasta.

Tiivistetysti voisi sanoa, että aineistoni perusteella näyttää siltä, että suomalaisten aikakauslehtien kansikuvissa poliitikot kuvataan useimmiten studiossa, pehmeällä salamalla valaisten, tuttavalliselta etäisyydeltä ja virka-asuihinsa pukeutuneina. Merkityksiä kuviin ja kontekstia ajankohtaisiin

ilmiöihin luodaan näissä kuvissa vahvasti tekstin kautta. Visuaalisessa ilmaisussa pyritään noudattamaan totuttua, perinteistä ja vähäeleistä tyyliä, jossa ei kuitenkaan nosteta kuvan kohdetta jalustalle.

5. Pohdinta

Tutkimukseni suoriutui mielestäni ansioituneesti tavoitteestaan, joka oli selvittää, millaisia merkityksiä luodaan poliitikkoja esittävässä Suomen Kuvalehden kansikuvissa. Oli kiinnostavaa huomata, kuinka runsaasti merkityksiä yhteen lehden kanteen mahtuu – enkä varmastikaan edes löytänyt niitä kaikkia analyysissäni.

Tekemäni tutkimus täyttää aukkoja suomalaisen lehtikuvatutkimuksen kentällä. Yksi suurimmista haasteistani tätä tutkielmaa kirjoittaessa oli löytää relevanttia aikaisempaa tutkimusta aiheestani. Sitä ei yksinkertaisesti ollut tehty. Kuitenkin tämän tutkimuksen tekemisen jälkeen olen varma, että poliitikoaiheisten aikakauslehtikuvien analysoiminen olisi hedelmällinen tutkimusaihe suuremmallekin tutkimukselle.

Aineistoni oli pieni ja käsitti vain yhden lehden kansikuvia, eikä tutkimukseni ole siksi kovin kattava ja yhteiskunnallisesti merkittävä. Kuitenkin se antaa osviittaa siitä, kuinka runsaasti yhteiskuntaamme vaikuttavia merkitysrakenteita lehtikuviin kietoutuukaan. Monet kuvien välittämistä merkityksistä syntyvät alitajuisesti, ja siksi on tärkeää perehtyä välillä tarkemmin siihen, millaisia kuvia tuotamme. Silloin saadaan vastaus esimerkiksi kysymykseen, olisiko jotain totunnaisia lehtikuvatuotannon tapoja syytä muuttaa? Olisi myös kiinnostavaa tutkia lähemmin esimerkiksi sitä, eroavatko aikakauslehtikuvien tuottamat merkitykset jotenkin merkittävästi uutismedioiden kuvien tuottamista merkityksistä.

Semiotiikka osoittautui erittäin toimivaksi metodiksi tutkia lehtikuvia. Kuvat ovat täynnä erilaisia merkkijärjestelmiä, joten merkkiopin käsitteiden avulla niitä oli helpompi ymmärtää. Myös representaation käsite auttoi minua tutkimuksessani paljon.

Tutkimuksen tekeminen alkoi kohdallani jähmeästi: luulen, että kärsin aluksi tyhjän paperin kammosta. Kuitenkin, kun löysin itseäni kiinnostavan ja ajatuksia herättävän aineiston sekä sain

hahmoteltua tutkimuskysymykset, kirjoitustyö oli helppo aloittaa. Tutkielmani valmistui muutamassa viikossa, ja sen kirjoittaminen oli loppujen lopuksi aika kivuton prosessi.

Minulla ei ollut aikaisempaa kokemusta akateemisen tutkimuksen tekemisestä, joten kandidaatintutkielman kirjoittaminen oli opettavainen kokemus. Yllätyin siitä, kuinka vaikeaa on rajata tutkimuksen aihe sopivan pieneksi. Alkuvaiheessa oma aineistoni tuntui mitättömän pieneltä, mutta jälkikäteen huomaan, että en olisi pystynyt tämän tutkielman puitteissa hallitsemaan yhtään suurempaa aineistoa. Eikä se olisi ollut tarpeellistakaan.

Myös tutkimusongelman muotoilu ja tutkittavan ilmiön löytäminen tuottivat kohdallani päänvaivaa. Lopulta ilmiökseni valikoituivat poliitikkojen kuvat aikakauslehdissä ja kansikuvat. Ilmiön kuvailun kirjoittaminen oli haasteellista, koska aikaisempaa tutkimusta edellä mainituista aiheista oli saatavilla niin vähän. Akateemisten lähteiden loistaessa poissaoloillaan jouduin käyttämään opinnoissa ja työelämässä saavuttamaani kuvajournalistin ammattitaitoa kirjoittamisen apuna. En ollut aiemmin tullut ajatelleeksi, kuinka paljon ajatustyötä ja lähdemateriaaleihin tutustumista etukäteen onnistuneen tutkielman tekeminen edellyttäisi. Suurimman osan tähän tutkielmaan käyttämästäni ajasta kulutin lukien lähdemateriaaleja. Itse tutkielman kirjoittaminen oli työn nopein ja helpoin osuus.

Tämän tutkielman tekeminen sytytti ehdottomasti sisälläni kipinän kuva-analyysiin, ja aion mitä todennäköisimmin jatkaa kuvien tutkimisen parissa myös pro gradu -tutkielmassani.

Lähdekirjallisuus

Akateemiset julkaisut

Braden, Maria (1996) *Women Politicians and the Media*. Kentucky: The University Press of Kentucky.

Burris, Elizabeth, Padro, Meagan, Suddreth, Elizabeth, Vinoski, Erin, Warren-Findlow, Jan, Webb, Jennifer (2017) Is the "Yoga Bod" the new skinny?: A comparative content analysis of mainstream yoga lifestyle magazine covers, *Body Image* (20): 87–98.

Fiske, John (2005) *Merkkien kieli: Johdatus viestinnän tutkimiseen*. Tampere: Vastapaino.

Goodnow, Trischa (2019) Signs of the Apocalypse: An Analysis of Trump Magazine Covers During the 2016 Presidential Campaign, *American Behavioral Scientist*, 63(7): 826–835.

Hall, Stuart (1997) *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: SAGE Publications.

Isotalus, Pekka (2017) *Mediapoliitikko*. Helsinki: Gaudeamus.

Mäenpää, Jenni (2012) Uutisvalokuvan paradoksi – Valokuvan objektiivisuuden käsite historiassa ja nykypäivän kuvajournalismissa, *Media & viestintä* (35).

Mäntylä, Jorma (2008) *Journalistin etiikka*. Helsinki: Gaudeamus.

Rimpelä, Ella (2019) Kaksoisroolin visuaalinen rakentuminen: Kansallisen Kokoomuksen ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen kampanja-avausten uutiskuvat vuoden 2019 eduskuntavaaleissa, *Kandidaatintutkielma, journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma*, Tampereen yliopisto.

Seppänen, Janne (2008) *Katseen voima: kohti visuaalista lukutaitoa*. Tampere: Vastapaino.

Seppänen, Janne (2005) *Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*. Tampere: Vastapaino.

Seppänen, Janne; Väliverronen, Esa (2012) *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.

Taylor, Steve (2006) *100 Years of Magazine Covers*. Black Dog Publishing.

Virkki, Susanna (2019) *Politiikan kuvat*. Helsinki: Avain.

Muut lähteet

Haaksluoto, Milja (26.5.2015) Solmio-opas juhliin: Mies, tiedätkö minkä värinen juhlasolmion tulisi olla? Uutinen. MTV. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/solmio-opas-juhliin-mies-tiedatko-minka-varinen-juhlasolmion-tulisi-olla/5126220#gs.2a6963> [Viitattu 4.4.2020.]

Myöhänen, Ulriikka (9.12.2019) Sanna Marin on otsikoissa ympäri maailman – tulevaa pääministeriä pidetään politiikan ”ennätysnaisena”. Uutinen. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-11108551> [Viitattu 28.3.2020.]

Perussuomalaiset (2018) Arvomaailmamme. <https://www.perussuomalaiset.fi/tietoa-meista/arvomaailmamme/> [Viitattu 4.4.2020.]

Rajala, Eeva (04.04.2012) Näin eri värit vaikuttavat meihin – katso yllättävä lista! Uutinen. Voice.fi. <https://www.voice.fi/ilmiot/a-45305> [Viitattu 30.3.2020.]

Wikipedia (2020a) Suomen Kuvalehti. https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_Kuvalehti [Viitattu 28.3.2020.]

Wikipedia (2020b) Eduskuntavaalit 2019. https://fi.wikipedia.org/wiki/Eduskuntavaalit_2019 [Viitattu 28.3.2020.]

Wikipedia (2020c) Antti Rinne. https://fi.wikipedia.org/wiki/Antti_Rinne [Viitattu 28.3.2020.]

Wikipedia (2020d) Sydän (kulttuuri) [https://fi.wikipedia.org/wiki/Syd%C3%A4n_\(kulttuuri\)](https://fi.wikipedia.org/wiki/Syd%C3%A4n_(kulttuuri))

[Viitattu 1.4.2020.]

SUOMEN VALEHTI

SK 13 • 29.3.2019 • Hinta 6,90 €

Saa alkaa tekemään

– pilkunviilaamisen loppu

Mitä Ranskan keltaliivit haluavat?

93-vuotias asiantuntija: "Vanhustenhoito aina ollut pielessä"

Kaikki käy

Ei kanneta kaunaa keskustalle. Myös Sdp:n kanssa ollaan hyvää pataa. Mutta yksi asia kokoomuksen **Petteri Orpoa** raivostuttaa.

otavamedia

Sote kaatui – pian
rahapula uhkaa koulujen
ryhmäkokoja

Postikortin matkassa
Nuorgamiin – 1331
kilometriä, 47 tuntia

Ivan Puopolo –
feminismiä, humanismia
ja tunteita vastaan

SUOMEN KIVALEHTI

SK 14 • 5.4.2019 • Hinta 6,90€

NYT VAROVASTI

Ennakkosuosikki Antti Rinne ei osaa sanoa,
mitkä Sdp:n miljardilupauksista toteutuvat.

otavamedia

UUSI EDUSKUNTA: ESITTELYSSÄ KAIKKI KANSANEDUSTAJAT

SUOMEN KUVALEHTI

SK 16-17 ■ 18.4.2019 ■ Hinta 6,90 €

Viisi tunnettua
suomalaista
paljastaa,
mitä he
kadehtivat

Kuvataiteilija
Ellen Thesleff
– nero ja
romantikko

Metallimuusikko
Marko Annala
hiljenty
pääsiäiseen

Viittä vaille voittaja

Perussuomalaiset tekivät sen taas. Yllättivät kaikki.

otavamedia

BREXIT, TRUMP, HUUHKAJAT, HONGKONG - UUTISVUOSI 2019

SUOMEN KUVALEHTI

SK 50 ■ 13.12.2019 ■ Hinta 6,90€

A close-up portrait of Sanna Marin, the Finnish Prime Minister, with long brown hair and blue eyes, wearing a dark blue blazer. The background is a soft, warm brown.

VALLASSA

Sanna Marin voitti kamppailun pääministerin paikasta.

Se oli urakan helppo osuus.